

ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті дана характеристика основних етапів комунікативного навчання граматиці англійської мови. Розкриті деякі особливості комунікативного навчання англійській мові. Зроблено акцент на врахування індивідуальних можливостей студентів під час організації комунікативної діяльності.

Special attention is attended to the characteristics of the main stages of learning English grammar communicatively. Some peculiarities of teaching English communicatively have been highlighted here. The author accented to take into account the individual abilities in the process of organization of communicative activity.

Постановка проблеми

Оновлення суспільства, зміна соціальних умов вимагає від викладача іноземної мови швидкого адаптування в новій ситуації. Усе це ускладнює функції викладача іноземної мови, актуальним стає питання росту його майстерності, здатності творчо підходити до організації навчального процесу.

Аналіз досліджень і публікацій

На основі аналізу досліджень і публікацій науковців отримані важливі дані про сутність психолого-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів до різних напрямів професійної діяльності.

Проблема комунікативного підходу до вивчення іноземної мови студентами у різних видах діяльності, забезпечення ефективності курсу навчання їх професійно спрямованої іноземної мови знайшли своє відображення у працях Л.Кнодель, С.Ніколаєвої, С.Панова та ін. У своїх працях учені значну увагу приділяють активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземної мови, використанню інноваційних технологій навчання.

Проведений аналіз джерельної бази дав можливість констатувати, що на сьогодні накопичений певний досвід із навчання студентів практичному володінню іноземною мовою. Проте, залишається недостатньо визначеною проблема особливостей навчання студентів володінню іноземними мовами як засобом комунікативної компетенції.

Мета статті

У даній статті робиться спроба висвітлити питання використання комунікативного підходу до вивчення іноземної мови у процесі

підготовки спеціалістів в умовах вищого технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу

Основою навчання іноземної мови є комунікативна мета, якої досягають шляхом формування у студентів необхідних мовних і мовленнєвих умінь у читанні, аудіюванні, мовленні та письмі. Комунікативне навчання студентів іноземній мові базується на комунікативному підході до означеного процесу, що передбачає.

- відношення до особливих потреб вивчаючих. Перш за все – це цільова спрямованість процесу вивчення мови;
- використання багатозначної мови. Все, що вивчається, відпрацьовується завдяки багатозначності слів та ситуацій;
- автентичність та непередбаченість. Мова ніколи не може бути досконалою. В ній будуть сумніви, повторення, деякі граматичні помилки;
- персоналізацію. Комунікативна ситуація на заняттях вимагає від студентів говорити про себе, свої потреби, вподобання, а також дізнатись про це саме в інших, зробити обстеження різних поглядів.

Теорія комунікативного підходу до вивчення мови кардинально відрізняється від теорії граматичного перекладу, де головна увага приділяється письмовій мові, граматичним правилам. Майже вся усна робота зводиться до того, щоб тренуватись у вживанні того чи іншого граматичного явища через використання штучно сконструйованих граматичних вправ [1 /11]. В результаті студенти знають чимало про іноземну мову, але не можуть користуватись нею у повсякденному спілкуванні.

Заперечення методу граматичного перекладу в навчанні іноземних мов зовсім не означає,

що граматику не потрібно вивчати взагалі. Адже потреба в адекватному сприйманні співрозмовника і спілкуванні з ним нарівні вимагає правильної вимови слів та розуміння граматичної структури необхідної іноземної мови. Особливо важливо це для студентів технічних спеціальностей.

Неправильний спосіб побудови речення не заважає розумінню його змісту (наприклад: *Min want you go restaurant tonight.*). І такий рівень комунікації може вважатись деким, хто вивчає іноземну мову, цілком достатнім для спілкування. До того ж невинне нехтування граматичними правилами може спричинити непорозуміння, яке іноді приводить до плутанини, ніяковіння чи навіть вибуху сміху у носіїв мови [2 / 34]

Тренуючи студентів у вживанні певного граматичного явища, доцільним є використання великої кількості прикладів. За таких умов вони самі зможуть дійти суті правила, а можливо, й спробують його сформулювати, спираючись на ці приклади. Позитивним є надання студентам можливості сформулювати правило самостійно. Коли кожен приклад підтверджує гіпотезу студента і запевняє його, що він реально сам озвучив правило, це стимулює його до вивчення. Студент відчуває результат своєї роботи, своїх зусиль. А коли вся аудиторія досягає такого рівня і може пояснити вживання цього правила на прикладі, то це є важливим показником успішної роботи викладача. З погляду викладача важливо, щоб студенти правильно зрозуміли правило, а з погляду студентів – щоб їх власні гіпотези і саме правило збігалися [2 / 96]. Якщо пояснення було детальним, чітким, систематизованим, позитивний результат не примусить себе чекати.

Особливості граматики рідної мови, як правило, заважають студентам розуміти складні граматичні структури іншої іноземної мови. Тому доцільним, на наш погляд, є вигадування таких ситуацій і вправ, які б висвітлювали правильне використання цих структур і були б легкими для сприйняття. Важко іноді буває визначитись із частиною мови слова *'before'* у словосполученнях: *'before the lesson'* (прийменник), *'before the lesson started'* (сполучник), *'before the lesson was held in the language laboratory'* (прислівник). Для студентів проблемним

може стати і переклад слова *'what'*. На вивчення структур, які можуть спричинити непорозуміння, необхідна витрата більшого часу і вказівка на різноманітні підказки перекладу в реченнях. Це допомагає студентам знайти правильний варіант перекладу.

Виконуючи, наприклад, завдання «зрозуміти на слух», студенти зосереджуються на смислового значенні сказаного і рідко звертають увагу на те, які граматичні структури вжито. Під час виконання іншого завдання «сконцентрувати увагу на значенні одного й того самого слова в різних реченнях», окрім спроби зрозуміти текст, студенти використовують свої знання з граматики, щоб пояснити потрібне граматичне явище.

Кілька зауважень щодо використання граматичної термінології. Викладач відчуває, яка термінологія є зрозумілою, а яка ні. Питання *'Who doesn't know what a verb is?'* – недоречне, і ми не отримуємо бажаної відповіді, оскільки дорослим незручно видатись незнаючими за такої ситуації.

Термінологія – це новий матеріал для студентів. Її пояснення – складний процес. Тому найкращий спосіб допомогти студентам зрозуміти її – це використовувати багато прикладів. А перевіряти знання термінології можна за допомогою прямих питань. Наприклад: *«Does anyone know what we call words like he, me, it which we use to avoid repeating certain words as in the sentence 'I know that man, that man is called John'».*

Використання різноманітних технічних засобів, яскравих ілюстрацій, карток, які репрезентують якесь одне граматичне явище, допоможе викладачеві звести до мінімуму використання граматичної термінології [3 / 35]. Але основні терміни, звичайно, використовуються (наприклад: *verb, adjective, noun, pronoun, subject, object*). Виправлення помилок – частина навчального процесу. Студенти повинні розуміти, що і чому вони роблять неправильно. Повторення правильної версії за викладачем зовсім не означає, що в майбутньому вони не припустатимуться цієї помилки. Краще чинити так, щоб студенти намагались виправляти помилки самі завдяки своїм пізнавальним здібностям. Мається на увазі не бездумне, а свідоме повторювання фрази. А викладач запитливим поглядом дає зрозуміти, де зроблено помилку, що

змушує студента проаналізувати фразу і виправитись. Зробивши це, студент набагато краще запам'ятовує, що є неправильним, і як його потрібно виправити. Вираз обличчя чи якийсь жест викладача, зазвичай є достатнім, щоб вказати на помилку. Викладач одразу вирізняє помилки, які утворились внаслідок недостатньої усної практики, а також помилки, що виникли через незнання чогось. Так, розповідаючи про свій минулий вихідний день, студенти можуть припуститись різних помилок: неправильний час, неправильний порядок слів у реченні, недодати закінчення –s до іменників в III особі однини та ін. Ми знаємо, що ці помилки траплятимуться й надалі в їх мові. Адже вони намагаються говорити вільно, швидко, а думають повільніше, тобто процес говоріння випереджає процес мислення. Цим і пояснюється поява помилок.

Викладачі можуть запропонувати різні шляхи виправлення помилок, якщо знатимуть причину їх виникнення. Важливо, наприклад, знати спосіб мислення студентів з особливими потребами, і що насправді спричинює труднощі у вивченні ними іноземної мови. Скажімо, дехто не може зрозуміти, що слово *'work'* виступає як різні частини мови в такихтрьох реченнях: *'He is at work'*. *'I must buy some new work clothes'*. Тут важливим є розпізнати, якою саме частиною мови виступає це слово. Коли ми усно виправляємо помилки, студент може не почути маленької різниці у вимові. Відтак краще звернути увагу на те, чому він зробив цю помилку з тим, щоб у майбутньому він зміг сам виправитись, відчувши неточність у вимові. Промовляючи правильний варіант речення, голосом акцентуємо увагу на тому місці, де зроблено помилку. Якщо студенту не зрозуміло, використовуємо кілька прикладів на відповідне граматичне явище. Нерідко ключ до правильної відповіді на запитання вже є в самому запитанні. Студенти можуть пропустити цю підказку, якщо забагато уваги приділятимуть самому значенню запитання і тому, яку дати відповідь, зіставляючи деталі. Той, хто вивчає англійську, може відповісти: *'I am living in Guilford for six months'*, навіть якщо правильне дієслово *'have been living'* вже було у запитанні *'How long have you been living in*

Guilford?' Делікатне зауваження «Якщо ви будете слухати уважно, ви почуєте відповідь на запитання вже в самому запитанні» буде доречним в такій ситуації. Вміння говорити вільно і вміння говорити правильно – це різні види майстерності. Кожен з них потрібно розвивати й вдосконалювати [1]. Поєднання цих двох видів в одному приводить до найкращих результатів. Виконання завдань (ігри, дослідження з певної тематики, робота в парах, групова робота), спрямованих на розвиток мовленнєвих навичок, не принесуть очікуваного результату, якщо ми не виправлятимемо водночас помилки [2 / 97]. Доти, поки ми не будемо впевнені, що нові граматичні структури цілковито вивчені, не слід приступати до вправ на вдосконалення вільного спілкування. Але під час виправлення помилок особлива увага має звертатись на помилки щодо граматичної структури, яка вивчається. Трапляються й випадки, коли одних і тих самих помилок припускаються кілька студентів. У цьому разі варто звернути увагу всієї групи на правильне вживання необхідного граматичного явища. Звісно, можна вивчати цілі речення та фрази, не вдаючись у глибоке розуміння мовних структур. Але ми не зможемо просуватись вперед, не збільшуючи запас подібних фраз і не запам'ятовуючи їх.

Правила, вивчені нами, можна вжити безліч разів в різноманітних фразах. Коли студенти, які вивчають мову, зможуть контролювати її і маніпулювати нею відповідно до своїх вимог, то можна вже стверджувати, що вони досягли рівня цілковитої автономії. І тоді, озброївшись словником, вони матимуть свободу вибору в ситуації: що сказати і кому.

З огляду на викладене можемо стверджувати, що знання іноземної мови передбачає і знання граматики цієї мови. Але від того, як вивчається граматика, залежить швидке й ефективне опанування цією мовою. Як доводить практика, комунікативний підхід у вивченні іноземної мови є найбільш ефективним.

Висновки

1. У результаті самостійного пізнання правила, спілкування, неодноразового повторення слів, фраз, речень, ситуацій студенти

доходять суті граматичного явища і можуть самостійно сформулювати правило.

2. При вивченні іноземної мови важливо навчитись правильно організовувати комунікативну діяльність, продумувати все до дрібниць, щоб у студентів не зникало бажання говорити іноземною мовою і прагнення дізнаватись про щось нове.

3. Важливо заохочувати студентів до вивчення мови, враховуючи їх особливі потреби.

Література

1. *Панова Л.С.* Основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов у ХІХ – ХХ ст.: Текст лекцій / В.О. Коломієць (відп. ред.); Ніжинський державний педагогічний університет ім. Миколи Гоголя. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. – 18 с.
2. *Назаренко А.П.* Проблемы оптимизации понимания и преподавания языка для специальных целей. – М.: 2000. – 128 с.
3. *Sidwell D.* A toolkit for talking: strategies for independent communication. Centre for Information on Language Teaching and Research. – London, 1997. – 72 p.